

V. PERSONALITĂȚI BUCUREȘTENE

VESTIMENTAȚIA REGINEI MARIA - STIL ȘI ELEGANȚĂ

Ștefania Ciubotaru
Muzeul Național Cotroceni

Lucrarea de față încearcă să pună în evidență un aspect al personalității reginei Maria, ilustrat de vestimentația sa de-a lungul anilor. Europeană prin educație și mentalitate, înzestrată cu o vie imaginație, regina Maria a fost preocupată în permanență de vestimentație, în dorința ei de a fi cât mai plăcută și de a-și impresiona supușii. În Jurnalul său se găsesc o serie de descrieri ale vestimentației sale cu diverse prilejuri și anume: cu prilejul festivităților de încoronare ale țarului Nicolae II, regina își amintea cu plăcere că *„era la vârsta când orice lucru o încânta și când o găteală era prin ea însăși un prilej de bucurie: simțeam o neasemănată plăcere să mă gătesc cu toate podoabele mele cele mai frumoase, făcute înadins în vederea acestei împrejurări; aveam rochii în toate culorile curcubeului, cu toate că azi mi-ar părea cam caraghioase, pe atunci erau de un „chic” neîntrecut și fuseseră alese cu multă grijă; găteala cu care dobândii încă cel mai mare succes era rochia și lunga mantie de gală dăruită de regina Carmen Sylva; regina-poetă, inspirată de vârsta mea fragedă, de părul meu bălai și de ochii mei albaștri, hotărâse că trebuie să facă din mine o adevărată domnișă din basme; așadar, poruncise o rochie și o manta regală cu trenă de Curte, amândouă cusute pe de-antregul cu ramuri de măceși și cu mii de petale de trandafiri răspândite; până și voalul ce purtam, sub o coroană alcătuită dintr-un cerc de diamante, era presărat cu petale de trandafir sălbatic; această rochie, lucrată într-una din școlile noastre românești, mă prindea bine și eram cât se poate de mândră de admirația ce stârneam”¹.*

Încă din tinerețe (de la venirea sa în România), regina Maria, a căutat să fie în pas cu moda vremii. Astfel, împreună cu sora sa Ducky (care o vizita mai des la București), regina își amintea că aveau întotdeauna grijă ca rochiile, mantalele și umbrelele să alcătuiască împreună o plăcută armonie. Acestor toalete alese cu grijă li se alăturau, pe la anul 1897, pălăriile mari pe care le numeau *„pălăriile împărătesei Eugénie”*. *„Ne prindeau foarte bine – își amintea regina – și dădeau mai mult farmec*

¹ Maria Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. II, Edit. Eminescu, București, 1991, p. 8.

*mişcării noastre când salutăm lumea, cu ocazia plimbărilor cu trăsura la șosea, alături de elita bucureșteană*².

Așadar, alegerea toaletei a preocupat-o întotdeauna pe regina Maria, care avea ca ideal, rochiile purtate de actrițele mari pe scenele pariziene. Avându-le pe ele ca model, imaginația debordantă a reginei începea să prindă contur și uneori nu își dădea seama că se îmbrăca prea arătos, fapt care atrăgea după sine o serie de observații din partea diverselor persoane de la Curtea Regală. Un astfel de caz este povestit chiar de Regina Maria în amintirile sale și anume este vorba despre o „*rochie în lungi falduri, din crêpe de Chine negru, brodată cu fir de aur și cu albastru ca peruzeaua; mânecile erau lungi, strâmte și se sfârșeau într-un colț ce acoperea puțin mâna; o purtam cu mică pălărie neagră în formă de tricorn; mă prindea foarte bine, dar îmi închipui că totul era cam bătător la ochi*”³.

Temerile reginei au fost întemeiate deoarece a fost muștrată de fosta guvernantă a mamei sale, contesa Alexandrine Tolstói, care i-a ținut o predică împotriva prințeselor prea gătite: „*nu se potrivește cu o prințesă să poarte rochiile de acest fel; mi s-a descris în amănunte toaleta d-tale; de altfel mi s-a pus că te prindea foarte bine*”⁴.

Din descrierea acestui moment, reiese foarte clar nonconformismul tinerei prințese, dorința sa de a depăși o serie de bariere impuse de protocolul Casei Regale, dorința de libertate deplină în relațiile cu cei din jur.

În epoca tinereții sale, a fost de multe ori acuzată că ducea o viață de frivolitate, tocmai datorită unor zvonuri legate de toaletele sale și de așa-zisele sale excentricități. Chiar regina își amintea că „*gura lumii răspândea zvonul că duceam o viață de petreceri, pe când, la drept vorbind viața noastră se scurgea austeră și îngrădită*”⁵.

De aceea, scria regina: „*temperamentul meu artistic m-a împins să gădesc plăcere în toalete deosebite de cele ce se purtau de obicei; uneori erau chiar prea arătoase sau prea pitorești; dar, scuza mea stă în faptul că și eu, ca și femeile din timpul meu, făceam parte din epoca «romantică»; apoi aveam o minte îndrăzneată și plină de imaginație și fiind izolată, departe de Occidentul în care mă născusem, adoptai un fel și un stil al meu, fără să-mi pese de critici, cu o primejdioasă indiferență față de orice îngrădea iubirea mea pentru tot ce găseam frumos, în țara poeziei în care trăiam*”⁶.

Așadar, în ciuda tuturor criticilor, în anii tinereții sale, regina Maria a continuat să găsească o deosebită plăcere în alegerea toaletelor care îi dădeau o înfățișare deosebită față de a altor prințese. Un alt costum descris de regina Maria în amintirile sale și pentru care a primit din nou observații era cel purtat cu ocazia vizitei la Darmstadt, reședința de vară a marelui duce de Hesse. Acest costum se compunea din niște foi simple de postav alb, care atunci se purtau lungi și „*cloche*” și dintr-o nostimă jachetă scurtă, croită bărbătește, de o culoare încântătoare, între verde și albastru. „*Această*

² *Ibidem*, p. 131.

³ *Ibidem*, p. 162.

⁴ *Ibidem*, p. 163.

⁵ *Ibidem*, p. 214.

⁶ *Ibidem*, p. 215.

jachetă avea o croială desăvârșită – își amintea regina – împodobită cu nasturi de cristal; pălăria, pantofii și mănușile erau albe, la fel ca foile, iar sub bărbie îmi legasem o fundă de tulle alb cât se poate de elegantă”⁷.

Această toaletă elegantă a declanșat o nouă vijelie de muștrări dar – scria regina Maria – „*m-am mângâiat cu gândul că adevărata pricină a dezaprobării era faptul că simplitatea plină de «chic» a toaletei pusesese în umbră gătelile greoaie purtate de alte femei cu acest prilej”⁸.*

O altă toaletă descrisă de regina Maria în amintirile sale – este cea purtată la încoronarea regelui George al VI-lea la care a participat împreună cu regele Ferdinand ca reprezentanți oficiali ai României. Cu acest prilej, a purtat o rochie lungă, albă, dintr-o mătase ce curgea în falduri grele, sfârșindu-se printr-o trenă bogată, în timp ce, pe cap avea o coroană de diamant⁹. Și această rochie a fost pricină de dezastru, deoarece, poftită să danseze – deși toaleta nu îi permitea acest lucru – trenă s-a încolăcit în jurul picioarelor dansatorilor, făcând să cadă pe mai mulți dintre ei. După aceea – își amintea regina – „*mă trăseai la o parte, îngrozită de ce pricinuisem, îmi luai locul pe estrada pregătită musafirilor regali, unde am rămas ca o simplă spectatoare; a fost una din adunările cele mai strălucite și elegante ce mi-a fost dat să văd”¹⁰.*

În cursul anului 1910, regina Maria a făcut o vizită la Berlin, vizită prilejuită de sărbătorirea zilei de naștere a Kaizerului Wilhelm al II-lea. Cu acest prilej a purtat o rochie cu fluturi de argint, rochie ce a atras atenția Kaizerului, care a întreat-o dacă își închipuia că este Lohengrin sau Loreley¹¹.

Așadar, toaletele reginei Maria aveau efectul scontat, atrăgând atenția asupra eleganței sale, a stilului său propriu de a le concepe trecând peste orice fel de critici și observații.

Și după ce a devenit regină – Maria – a continuat să acorde o atenție deosebită vestimentației oficiale și celei de curte. De exemplu, în perioada neutralității, când contele de St. Aulaire a venit să prezinte regelui Ferdinand scrisorile de acreditare, era de la sine înțeles că, în conversațiile care urmau formelor protocolare, orice aluzie la război sau la neutralitate trebuia evitată. Cu această ocazie, regina Maria a purtat o rochie în culori vii, în perfectă armonie cu uniformele multicolore ale diplomaților și ale militarilor, care a făcut obiectul admirației ministrului Franței. În conversația care a urmat, s-a discutat și moda pariziană, regina Maria exprimându-și preferința ei într-o frază cu adânc înțeles: „*Cum vedeți mie nu-mi plac culorile neutre”¹². Deși nu era o afirmație politică, mai târziu i s-a povestit reginei că binecunoscutul scriitor francez, Robert de Flers care era prezent la ceremonie, ar fi spus: „când o regină care are spirit nu poate vorbi, felul ei de a spune ceva este de a purta o rochie atât de frumoasă”¹³. După*

⁷ *Ibidem*, p. 230.

⁸ *Ibidem*, p. 231.

⁹ *Ibidem*, p. 237.

¹⁰ *Ibidem*, p. 240.

¹¹ *Ibidem*, p. 265.

¹² Prințesa Ileana, *Amintiri despre părinții mei*, în „Magazin Istoric”, mai 1996, p. 45.

intrarea României în război, regina Maria s-a dedicat activității de ajutorare a răniților, purtând binecunoscutul costum de infirmieră, cu crucea albă de email la gât, atârnată pe o panglică portocalie. Îmbrăcată în această uniformă, trecea printre rândurile soldaților în suferință, aducându-le alinare și mângâiere, fie și numai prin simpla ei prezență.

La sfârșitul războiului, unitatea națională – idealul de veacuri al românilor – s-a realizat, suveranii României fiind primiți cu multă bucurie în capitala țării reîntregite. Cu ocazia revenirii, regele Ferdinand și regina Maria au oferit la Palatul Cotroceni, în ziua de 18 nov./1 dec. 1918, un mare dîneu pentru ofițerii francezi și britanici, prilej cu care regina s-a îmbrăcat cât a putut de elegant, însă neavând nici o bijuterie. „*Toate bijuteriile mele – își amintea regina – sunt sau nu mai sunt la Moscova; s-ar putea să nu le mai văd niciodată*”¹⁴.

Cu ocazia vizitei făcute la Paris, la începutul anului 1919, ca mesager al poporului său, regina Maria, s-a confruntat cu problema inevitabilă a garderobei. „*Trebuie să-mi iau câteva haine – scria regina în însemnările sale zilnice – de 5 ani nu mi-am mai reînnoit garderoba: numai că nu vreau să cheltuiesc prea mult, totul s-a scumpit atât de mult și, desigur, toți croitorii din Paris doresc să lucreze pentru mine și să mă determine să aleg ceea ce nu vreau să am; moda este imposibil de strâmtă, scurtă, fără mâneci, iar în ce privește rochiile de seară acestea sunt atât de decoltate cât își poate permite fiecare; rochiile de seară sunt făcute din piese separate abia prinse între ele, care lasă brațele și spatele complet goale și, dacă e posibil la fel și picioarele; imposibil de purtat de o femeie cât de cât decentă și mai ales de o regină, fără anumite modificări*”¹⁵. De asemenea, își amintea că „*mă luptam cu întreg Parisul, pentru că nu există croitor, pălărier, și alți furnizori care să nu vrea să mă îmbrace, dar eu nu doresc să mă las antrenată în cheltuieli în acest moment când țara mea este încă în suferință; și în afară de aceasta, eu mi-am pierdut obiceiul veșmintelor scumpe și pot în liniște să mă uit, fără prea mari tentații la lucrurile de preț care îmi atrag privirea*”¹⁶. Așadar, după ce a trecut de perioada tinereții și a devenit regină, Maria era mai ponderată în alegerea și conceperea toaletelor, încercând să țină pasul cu moda atâta timp cât aceasta îi asigura decența și eleganța necesare unei regine. Iar acest lucru rezultă și din însemnările reginei care spune că pentru o reprezentație la opera franceză s-a îmbrăcat toată în alb, „*arătam foarte decent, deși rochia mea nu avea absolut nimic de-a face cu moda de azi*”¹⁷.

Tot în perioada cât s-a aflat la Paris, a avut întâlniri cu oameni politici ca: Aristide Briand, Venizelos și House -- principalul reprezentant al președintelui Woodrow Wilson în absența acestuia. Pentru vizita la Palatul Elysée s-a străduit să arate cât mai bine posibil, îmbrăcând o rochie neagră, garnisită cu breitschwantz, deasupra o frumoasă tunică verde pal, un turban rotund, negru, cu un voal ușor prins de el și lăsat pe spate;

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Maria Regina României, *Însemnări zilnice*, vol. I, Edit. Albatros, București, 1996, p. 7.

¹⁵ *Ibidem*, p. 75.

¹⁶ *Ibidem*, p. 77.

¹⁷ *Ibidem*.

„arătăm cu adevărat eu însămi – scria regina – era important ca să arăt așa cum se așteptau de la mine toți românii”¹⁸. Cu ocazia acestei vizite la Paris și apoi la Londra, regina Maria a vizitat și o serie de magazine printre care magazinul „Babani” din Paris și marele magazin „Harrods” din Londra unde – scria regina – „poți găsi acolo tot ce este sub soare”¹⁹.

Alte magazine vizitate de regina Maria au fost „Asperys”, „Jaz’s”, „Mapping și Webb”, „Peter Robinson” de unde a făcut o serie de cumpărături atât pentru ea cât și pentru cei apropiați, ca de exemplu: vase, argintărie, o mantie și o panglică frumoasă de brocat pentru pălării²⁰.

O altă vizită răsunătoare a reginei Maria a fost cea efectuată în S.U.A., în toamna anului 1926. Și cu acest prilej, regina nu și-a ascuns preocuparea pentru vestimentație, în dorința de a fi cât mai plăcută și de a-și impresiona gazdele. Nu și-a ascuns nici slăbiciunea pentru bijuterii. Astfel, aflată la New York a vizitat magazinul de bijuterii al firmei Cartier, fiind primită chiar de patronul acesteia. „Cartier a fost fermecător – scria regina în jurnalul său american – „avea o broșă cu smaralde și diamante de primă calitate că mi-a lăsat gura apă”²¹. La banchetul judecătorului Gary din Philadelphia, a observat imediat că doamna Hearst, soția marelui magnat de presă R. Hearst, purta un set de bijuterii Cartier, iar la dineul de gală din același oraș, a cunoscut-o pe doamna Stotesbury care avea „bijuterii cu adevărat regale”, în vreme ce, la selectul banchet de la Drake Hotel din Chicago, a impresionat-o doamna McCormick, fiica milionarului John D. Rockefeller, „o doamnă inteligentă dar extrem de urâtă, cu cele mai superbe smaralde care trebuie să fi aparținut cu siguranță familiei imperiale ruse”²².

În ceea ce privește vestimentația, toaletele achiziționate de la Casa de Modă „Patou” din Paris, trebuiau să-i pună în valoare distincția și frumusețea dar și să impresioneze prin fastul și strălucirea regală. Pentru debarcarea la New York – notează ea – *m-am îmbrăcat cât am putut de atrăgător, într-o rochie Patou de culoarea vinului și o haină de catifea brodată cu blană închisă și o pălărie potrivită care nu îmi ascundea fața*²³. Vrând să impresioneze și la dineul de la Casa Albă, s-a îmbrăcat strălucitor: „*m-am făcut cât am putut de elegantă în rochia Patou brodată și cu pelerina aurie și albă; am purtat diadema cu perle și diamante și marele cordon al României*”²⁴. Pentru banchetul oferit de Societatea prietenilor României, la Hotelul Waldorf Astoria, regina nota că s-a înveșmântat cu „o minunată rochie argintie pe catifea neagră, la care am prins un fel de «manteau de cour» de culoare albastru-păun, astfel pentru a arăta regină din cap până în picioare, adăugai la aceasta diadema mea rusească cu

¹⁸ *Ibidem*, p. 81.

¹⁹ *Ibidem*, p. 99.

²⁰ *Ibidem*, p.p. 104, 116, 140.

²¹ Adrian Silvan Ionescu, *S.U.A. văzute de o regină*, în „Magazin istoric”, iulie, 1997, p. 35.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

*safirele uriașe aranjate într-un fel nou, inventat de mine*²⁵. La banchetul oferit de primarul din Philadelphia s-a prezentat într-o toaletă roșie, iar în ziua de 10 noiembrie 1926, la Denver, „s-a îmbrăcat elegant, în alb curat, cu toate perlele”²⁶. În concluzie, regina Maria i-a impresionat pe americanii care au primit-o peste tot în buchete uriașe de flori și cadouri diverse.

După cum s-a văzut, preocuparea pentru vestimentație a reginei Maria era constantă, nepierzând nici un moment prilejul de a arăta cât mai plăcut și de a se bucura de impresia ce o făcea asupra celor din jur. Alături de Casa de modă „Patou”, la care regina Maria apela pentru livrarea de rochii, și alte case de modă se ofereau să trimită noi modele reginei. De exemplu, Casa de modă „Esther Meyer” din Paris, i-a trimis reginei Maria, la 3 august 1921, un catalog cu noile sale modele de pălării; ca și noua stofă numită „Baragladina”, după povestirea cu același titlu scrisă de regina Maria²⁷.

Alte case de modă mai erau: „La Maison Bear”, „Maison Nouvelle” din Paris, „Ernestine Bouet” din București, care livrau reginei rochii de mătase, de lână și mantouri²⁸.

De exemplu, în aprilie 1930, regina Maria a primit din partea sucursalei de lux a magazinului „Samaritaine” din Paris, invitația de a participa la o vânzare de blănuri și alte articole de îmbrăcăminte ca: rochii pentru casino, bluze, fuste, costume de plajă, mănuși, pălării, stofe, la care au adăugat și lista de prețuri²⁹.

Pentru repararea bijuteriilor și modificarea unor dintre ele, Regina Maria apela la firma „Cartier” din Paris³⁰.

După moartea regelui Ferdinand în iulie 1927, regina Maria a purtat doliu alb, albul fiind culoarea de doliu a reginelor văduve (rochie albă, pe cap voal alb și legat în manieră monastică), singura podoabă admisă fiind perlele (simbolul lacrimilor). Așa a putut fi văzută regina Maria ca regentă, când îl însoțea pe regele copil, Mihai, la diferite solemnități; așa a putut fi văzută în grădinile de la Balceac după anii '30 sau când primea oaspeți de seamă; chiar și la sanatoriul din Germania unde a stat o vreme, a purtat acest veșmânt³¹.

În concluzie, din tinerețe și până în anii maturității, regina Maria a fost preocupată de problema vestimentației.

De-a lungul timpului, modul de concepere a toaletelor sale a variat, caracterizându-se printr-un stil propriu și elegant. Dacă în anii tinereții au fascinat-o toaletele la modă și mai ales cele care o deosebeau de alte prințese, individualizându-o și ilustrându-i stilul propriu, în anii maturității, după ce a devenit regină, mai mult decența și bineînțeles eleganța au fost elementele care au caracterizat modul de concepere

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Regina Maria, dos. 22/1921, f. 1.

²⁸ *Idem*, dos. 33/1918–1938, f. 12, 20.

²⁹ *Idem*, dos. 8/1933, f. 1, 2.

³⁰ *Idem*, dos. 33/1918–1938, f. 10.

³¹ Florentina Căzan, *Monarhie și simbolistică regală în gândirea Reginei Maria*, în „Anuarul Muzeului Național Peleş”, 1996, p. 11.

a toaletelor sale. Regina Maria a știut întotdeauna cum să se prezinte atât în fața supușilor săi, cât și în fața oficialităților, impresionând prin spiritul și spontaneitatea de care dădea dovadă în majoritatea împrejurărilor. Știa să fie și regină și femeie în același timp, știa să se facă iubită și iubea din tot sufletul său, poporul român (lucru demonstrat și prin introducerea costumului național în cercurile aristocratice).

Grigore Gafencu spunea despre ea că „*a fost regina tinereții noastre, cea mai frumoasă regină din lume*”, iar biografa sa, Hannah Pakula spunea că „*Regina Maria a fost un simbol al succesului și al frumuseții pentru generația sa*”.

Regina Maria a fost o regină europeană, o adevărată regină, în sensul acela acordat de legendele popoarelor. Totul la dânsa era regesc, de la mândria și frumusețea figurii împodobită cu mândria curților regești, până la inima pe care prințesa britanică a știut să o ofere poporului român³².

SUMMARY

Queen Mary's Vestments – Elegance and Style

The paper deals with a special aspect concerning Queen Mary's personality, that is – with her dressing style, throughout the years. Since her youth, Queen Mary had been keen of fashion. Choosing her toilets was a permanent concern of hers, influenced by the dresses worn on stage by the French actresses of the time; „my artistic temper determined me to find pleasure in toilettes different than those usually worn”, the queen herself confessed; (...) „my excuse resides in the fact that, just like the women of my time, I belonged to the „Romantic” era, besides, I had a daring, imaginative mind and, isolated as I was from the Occident I had been born in, I had adopted a kind of personal life... „Studying various documents, the authoress offers the reader a more complete image of the outstanding, elegant, refined Queen Mary of Romania.

³² Arhivele Naționale Istorice Centrale, Fond Casa Regală – Carol al II-lea, dos. 224/1938, f. 264.